

Remissvar: Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel (SOU 2025:119) Ju2025/02760

Fackligt center för papperslösa (FCFP) har getts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och lämnar härmed vårt yttrande.

Sammanfattning av betänkandet

Utredningens uppdrag har varit att bedöma vilka förändringar som krävs i svensk lagstiftning för att uppfylla EU:s reviderade direktiv om att förebygga och bekämpa människohandel. Avsikten från utredningen har varit att höja Sveriges ambitionsnivå. Utredningen föreslår att ett nytt brott införs: olaga tjänsteutnyttjande som gör det straffbart att beställa eller nyttja en tjänst som tillhandahålls av en person som är utsatt för människohandel eller människoexploatering. Utredningen föreslår också att straffbestämmelsen om människohandel ska formuleras enklare och tydligare i hopp om att det ska göra det lättare att väcka åtal och döma personer för brottet. De syften för exploatering som tydliggörs är: sexuella ändamål, tvångsarbete, tiggeri, avlägsnande av organ, krigstjänst, brottslig verksamhet, surrogatmoderskap, tvångsäktenskap, illegal adoption, eller något annat jämförbart ändamål. Jämställdhetsmyndigheten föreslås få flera nya uppdrag vilket skulle ge myndigheten ett helhetsansvar för Sveriges arbete mot människohandel.

Allmänt om fackligt center för papperslösa:

Fackligt center för papperslösa (FCFP) är en ideell förening som bildades 2008 av LO, TCO och en rad fackföreningar inom LO, TCO och Saco. Fackligt center för papperslösa vänder sig till migrantarbetare som blivit utnyttjade och lurade. Det handlar om personer som saknar uppehållstillstånd och/eller arbetstillstånd och som arbetar i Sverige, men också om migrantarbetare från länder utanför EU med arbetstillstånd och till migrantarbetare från EU-länder. En del av dem som söker stöd hos centret är med andra ord papperslösa i formell mening, andra är det inte. Ungefär hälften av de ärenden som centret hanterar handlar om papperslösa, den andra halvan om andra migranter som blivit utnyttjade på arbetsmarknaden. Centret gör inte bedömningar om personerna är offer för människohandel.

Fackligt center för papperslösa ger information och stöd. När det finns behov av att förhandla med arbetsgivare kontaktar centret det fackförbund som har ansvar för branschen. De flesta ärenden som upprättats är inom branscherna bygg, städ, detaljhandel och hotell- och restaurang. De handlar om löner och arbetsvillkor. Det vanligaste skälet till att personer söker stöd från Fackligt center för papperslösa är att de inte har fått ut sin lön. Många är också missnöjda med långa arbetsdagar och farlig arbetsmiljö. En viktig erfarenhet är att många av de som söker hjälp från FCFP är rädda för att kontakta myndigheter - eller till och med civilsamhällets organisationer - eftersom de fruktar att de kommer att utvisas oavsett deras migrationsrättsliga status.

En central utgångspunkt för centret och de fackliga organisationer som ingår är att alla som arbetar i Sverige har rätt att få ut sin lön och har rätt till goda arbetsvillkor. Svensk lagstiftning om arbetsmarknad och arbetsmiljö gäller för alla som arbetar i Sverige, även för papperslösa. Samma sak gäller för kollektivavtal, har en arbetsgivare slutit avtal gäller det för samtliga som jobbar för arbetsgivaren.

FCFP kommentarer till betänkandet

FCFP delar utredningens bedömning om att det krävs en förändring i svensk lagstiftning för att fler ska kunna dömas till människohandel. Centret gjorde 2024 en studieresa till Belgien och inspirerades av deras lagstiftning och framgångsrika organisering av arbetet mot människohandel som lett fram till ett stort antal fällande domar. FCFP tillstyrker därför förslaget om en tydligare skrivning av straffbestämmelsen om människohandel där fler former av handel med människor uttryckligen lyfts fram i lagtexten.

FCFP delar bedömningen om att Sverige behöver kriminalisera användning av tjänster som utförs av offer för människohandel för att uppfylla direktivet. Förhoppningsvis kan förändringen både förebygga att människor exploateras, att kontrollen stärks av vilka som egentligen utför olika typer av tjänster och leda till att fler kriminella aktörer straffas. Med tanke på hur få som hittills dömts för människohandel och människoexploatering i Sverige riskerar det nya brottet dock att inte leda till så många fällande domar. FCFP anser att det krävs kännbara straff och näringsförbud för de kriminella företag/företagare som beställer och utnyttjar människor för denna fasansfulla handel.

Utnyttjandet av människor i branscher som bygg, städ, restaurang och skönhetssalonger har fullkomligt snedvridit konkurrensen vilket gör det svårt för de företagare som gör rätt för sig genom att följa kollektivavtal och betala rätt skatt. De flesta som söker stöd från FCFP har arbetat i någon av de branscherna.

Avslutningsvis välkomnar FCFP att Polismyndighetens uppgift som nationell rapportör i frågor som rör människohandel avslutas och att Jämställdhetsmyndigheten istället föreslås bli Sveriges nationella samordnare för arbetet mot människohandel.

Peter Fredin

Ordförande, Fackligt center för papperslösa